

ID ÄR FÖRBI. Icke desto mindre finns det all
 tuder denna tid när de kvinnliga operasångerskorna
 i, levde i enorm lyx men också snabbt glömdes bort.
 zén har skrivit en bok som han kallar

a operakonsten, det vill
 och 1800-talen, känne-
 elvis av att det var säng-
 r. kastraternas självupp-
 e stora primadonnornas
 t. Nils-Olof Franzén be-
 informativt om denna
 bok **Romantiska**
donnor i operans värld.
 ncenterat sig på tiden
 gott som utslutande äg-
 lienska repertoaren, fast
 m från hela världen. Lite
 både faktaspäckade och
 nde boken är artiklar och
 en svenska tidningen Gö-
 peraälskande ägare och
 de en stor del av sin för-
 skriva om opera och pri-
 le det varit roligt att få
 storslagna sängerskor och

gman i filmens värld

Hjalmar Bergman
 i Hollywood 1924.
 Här skaffade han
 bil och lät sig stolt
 fotograferas i sam-
 tidens virila
 chaufförsuniform
 av läder.

Den legendariska sängerskan Adelina Patti var säkert en av de första världsstjärnor som deltog i en reklamkampanj, där hon re-
 kommenderade Pears tvål; en föregångare till "Nio filmstjärnor av tio..."

sängerskor. De behandlades som furstinnor.
 Deras gager nådde astronomiska höjder och
 beundrarskaran var enorm. Hysterin kring
 ett stjärnbesök kunde ta sig otroliga former
 och berömd är den tragiska händelsen vid
 Christina Nilssons konsert, när en del av
 publiken trampades ihjäl!

Djungelns hårda lag

Många av dessa sängerskor fick dock er-
 fara att "upp som en sol och ned som en
 pannkaka" var djungelns hårda lag. Ofta ut-
 nyttjades deras talanger hänsynslöst av äkta
 hälfter, agenter, operachefer och inte minst
 tonsättarna. Många glansfulla liv slutade i
 bottenlös misär.

En av 1800-talets mest storslagna sängers-
 skor var Angelica Catalani med ett mycket
 svävande födelsedatum. Hennes gager får
 Pavarotti att framstå som en tiggare. Mot
 slutet av sin karriär gästade hon också det

avlägsna Stockholm, vilket gav upphov till
 följande tidningsrubrik: "Storsängerska tjä-
 nar grova pengar. Har fattiga Sverige råd
 med det?"

Många av dessa sängerskor lierade sig
 med en sjungande make, som så att säga
 följde med på köpet vid konserter och gäst-
 spel. Ett mer lukrativt sätt att säkra sin kari-
 riär var att inleda en mer eller mindre lös
 förbindelse med en operachefer eller impres-
 sario. Säkaste sättet att nå odödlighet var
 att förföra en tonsättare på modet, exem-
 pelvis en Verdi eller Rossini. Just förhållan-
 det mellan Rossini och den firade skådespe-
 lerskan Isabel Colbrän var mycket fruktbart
 på det konstnärliga området - åtminstone
 under en stor del av deras samliv.

Nils-Olof Franzén har med sin bok ska-
 pat en färgsprakande gobeläng fylld av pri-
 madonnornas tidsanda, där vi förutom des-
 sa stjärngestalter möter ett nästan lustberu-
 sat karnevalståg av mer eller mindre "rövs-

lickare" som operachefer, impressarioer och
 andra sängare. Så fanns där en publik som
 var beredd att förgudliga eller bua åt dessa
 sängerskor, vilka till slut blev föremål i en
 ekonomiskt snabbt snurrande spiral.

Divornas tid är förbi

Sett i backspegeln var det naturligtvis ett
 liv i lyx och beundran som ofta omgav dessa
 primadonnor, men samtidigt fanns här en
 kommersiell grymhet av stora mått. Divor-
 nas tid är nog förbi. Sveriges sista Prima
 Primadonnor var Elizabeth Söderström och
 Kerstin Dellert. Båge är nu teaterche-
 fer - ett nog så grymt straff!

Lars Svenson

Nils-Olof Franzén:
 Romantiska Rendezvous - primadonnor
 i operans värld. Bonniers förlag.

FILMEN BETYDDE MYCKET för Hjalmar Bergman.

Bl a skrev han filmmanus på egna verk och lade också ner mycket
 arbete på att göra filmdramatik av Almqvists stora verk
 Drottningens juvelsmycke. I Hjalmar Bergman Samfundets skriftserie
 skriver Gösta Werner bl a om detta stora projekt.

Den 12 september 1923 besökte Tor
 Bonnier den intensivt arbetande förfat-
 taren Hjalmar Bergman på Segelholmen
 utanför Dalarö och erbjöd mycket generöst
 tilltagna 25 000 kronor för fyra filmbearbet-
 ningar av på förlaget utgivna böcker. Berg-
 man hade just blivit klar med manuskriptet
 till "Jag, Ljung och Medardus", och det
 skulle dröja hela åtta månader, innan han
 tog itu med romanen "Chefen fru Inge-
 borg". Den i Bergmans fall ovanligt långa
 pausen ägnades åt filmarbete, varvid han
 bl a på inbjudan av Victor Sjöström hann
 med ett ytterligt nervpressande besök i
 filmvärldens mytomsusade Hollywood.

Hur det gick med Tor Bonniers beställ-
 ning får vi besked om i nr 7 av Hjalmar
 Bergman Samfundets skriftserie, där
 "Drottningens juvelsmycke och andra bear-
 betningar för film" presenteras med Gösta
 Werner som sakkunnig kommentator. Det
 som främst fångar intresset, är just det om-
 fattande arbete Bergman med assistans av
 hustrun Stina lade ned på att överföra ett av
 Almqvists huvudverk till filmdukens språk,
 vilket vid den här tiden ännu inte hade hör-
 bart tal.

Inga applåder

Med sedvanlig snabbhet gav sig Bergman
 nästan omedelbart i närkamp med uppgif-
 ten och var redan i mitten av oktober klar
 med ett väl tilltaget manus med titeln "Gus-
 taf III". Några applåder från Bonnier
 och övriga i ledningen för projektet kunde
 han dock inte inhösta. Manuset var alldeles
 för långt och krävde en mängd dyrbar rekvi-
 sita, som skulle fördyra inspelningen över
 rimlighetens gräns. Efter omfattande bear-
 betning och nyskrivning förelåg så småning-
 om manuskriptet "Drottningens juvels-
 mycke", vilket i slutet av november översän-
 des till Tor Bonnier.

Båda manuskripten finns med i den nu

aktuella utgåvan i skriftserien och har sitt
 givna intresse. Det nyss ingångna Almqvist-
 året riktar på nytt uppmärksamheten mot
 ett särpräglat författarskap, i vilket "Drott-
 ningens juvelsmycke" intar en rangplats. Att
 se hur det verket inspirerade Bergman till
 en lång rad filmbildsscener med insprängda
 repliker, blir ett spännande möte mellan två
 diktare, som var och en på sitt sätt ville
 överskrida gränserna i sin allsupplukande
 verksamhet.

Något slaviskt förhållande till originalet
 är det inte fråga om hos Bergman. Han har
 ju en inneboende fabuleringslust, som inte
 förnekar sig heller i hans bearbetning av an-
 dras verk. Av intresse är också upptäckten
 att det filmiska hos Hjalmar Bergman inte
 var något vid sidan om utan något han tog
 på djupaste allvar, vilket inte minst hans ter-
 minologi i fråga om tekniken vittnar om.

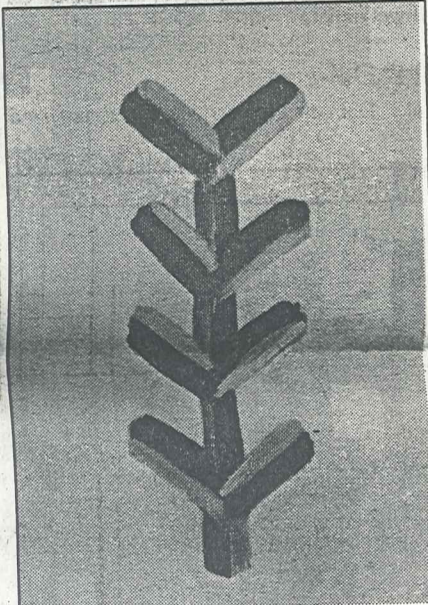
Generalinventering

Gösta Werner inledde Hjalmar Bergman
 Förbundets skriftserie 1987 med en general-
 inventering av Bergmans arbete för filmen,
 vilket ledde till ett 40-tal manus, somliga
 förkomna, andra inspelade och ytterligare
 ett antal bevarade men aldrig inspelade.
 Det började för Bergmans del 1917, och se-
 dan rycktes författaren med under den
 svenska filmens storhetstid på 1920-talet.

Våren 1964 var det enligt Werner aktuellt
 med en film om Gustaf III med Göran
 Gentele som regissör och Erik Lindegren
 som manusförfattare, varvid Hjalmar Berg-
 mans version också fanns med i bilden. Man
 kom dock aldrig till skott.

Karl-Erik Eliasson

Drottningens juvelsmycke
 och andra bearbetningar för film.
 Hjalmar Bergman Samfundets skriftserie nr 7.
 Redaktör: Kerstin Dahlbäck.

Rolf Perschinnoff ställer ut som målningar i
 Galleri Äpplet. Torso kallas denna olje-
 målning.

Medvetna
 kompositioner

Det första jag såg upplevde jag som till-
 fälligt, spontant och nästan medvetet
 slarvigt. En enkel grundform och sporadiskt
 målade rektanglar, en provokativ färgsätt-
 ning och vad som tycktes mig som en oin-
 spirerad upprepning.

Jag insåg dock ganska snart att en sam-
 manställning av dessa omedelbara intryck
 skulle ge upphov till en målning som sprätte
 iväg utöver sina ramar, upplöstes i bestånds-
 delar och framstod som oanständigt banalt.
 Detta inträffar inte på något sätt i Rolf Pe-
 schinnoffs oljemålningar som nu finns ut-
 ställda på Galleri Äpplet. Vid en närmare
 betraktelse framstår hans målningar som
 genomtänkta och medvetna kompositioner.
 Men Peschinnoff är inte formell i sin bear-
 betning av bildens yta. Till skillnad från den
 konstruktivism han delar formspråk med, är
 han ständigt följsam och vital i linjen.

Jag kan urskilja en återkommande dua-
 lism i hans målningar. Underliggande kon-
 flikter mellan det koncentrerade och det
 otyglade, mellan djup och yta. Riktningar i
 grundstrukturen som frenetiskt springer ut
 från centrum men som strax låter sig fångas
 in i en gemensam rörelse. Färgfält som
 framstår som tillfälliga koordineras och
 sammanfaller. Den övergripande tvetydig-
 heten uppstår dock mellan det sammansatta
 innehållet och den känsloreaktion det ger
 upphov till.

Men även denna konflikt ingår snart i en
 harmonisk försoning.

Som ett solo

Rolf Peschinnoffs målningar bidrar till mu-
 sikaliska associationer. En sammanhållen
 och enlig melodi lika känslomättad som ett
 solo av Miles Davis. Inte enbart resultatet
 av konstnärens uttryck, utan även struktu-
 ren, har släktskap med det musikaliska. Vi
 finner inte den främsta njutningen vid studi-
 et av partituret, utan det är först vid uppför-
 andet vi når tillfredsställelse. Likväl är det
 tekniska en förutsättning för den känslö-
 mässiga upplevelsen.

Ett liknande förhållande råder i hans
 målningar. Ur bildens "notsystem" uppstår
 Rolf Peschinnoffs rena form med sin behär-
 skade rörelse och återhållsamma dramatik.
 En färgad rektangel behöver inte nödvän-
 digtvis vara mer estetiskt tilltalande än en
 diskantklav.

Johan Ström

Rolf Peschinnoff: Målningar.
 Galleri Äpplet i Helsingborg. Pågår 4.3

Dickinson i ny översättning

DICKINSONS dikter på engelska trycks parallellt med de tolkningar
 som Lennart Nyberg gjort i ett nytt urval.

Dickinson, 1830-1886, levde hela
 i föräldrahemmet, i Amherst,
 klickade in dikter till en lokal
 avrättade henne från publice-
 (och samtidens ögon) var för-
 rmen allt för oren och ojämn.
 len publicerade hon inte mer än
 dikter, anonymt, men efterläm-
 nade på sjuttonhundrata, ut-
 eftervärld som hyllat och ro-
 enne.
 a har Emily Dickinson introdu-
 Erik Blomberg och Johannes
 us tolkningar finns med i "mitt
 den", som Sven Christer Swahn
 (där han själv gjort huvuddelen
 ingarna).
 Dikter i urval och översätt-

ning av Lennart Nyberg med en inledning
 av Staffan Bergsten. Emily Dickinsons dik-
 ter trycks parallellt med tolkningarna (ett
 utmärkt grepp som borde vara regel). Det
 är spännande att se hur Nyberg tacklar
 Dickinsons speciella pauseringsteknik, de
 ojämna rimmerna och den ibland lätt biblisk
 färgade vokabulären. Det är inte lätt; vårt
 språk är torftigare än engelskan. En del av
 Nybergs lösningar blir utslätande även ryt-
 miskt. Jag nöjer mig med ett exempel:
 "Conscious am I in my Chamber/ Of a sha-
 peless friend -" översätts med "Jag vet att
 en osynlig vän/ finns i min kammare -".

Förtätat tonfall

Emily Dickinson är en originell poet,

högstämnd och liksom konverserande i sam-
 ma andetag. Hon skriver om konventionella
 poetiska ämnen som naturen, kärleken, dö-
 den och Gud, men det förtätade tonfallet är
 hennes eget. Den som vill bekanta sig med
 henne får god hjälp av Staffan Bergstens in-
 ledning. Tolkningarna är (som baksidestex-
 ten framhåller) "hjälpmedel att närma sig
 originalen".

Personligen tycker jag att Swahns urval i
 "mitt brev till världen" ger en mer varierad
 och spännande bild av ett stort lyriskt för-
 fattarskap. Den som fångas av Emily
 Dickinsons stämma läser kanske båda.

Peter Ortman

Helikonbiblioteket, Studentlitteratur.

Emily Dickinson - ett stort lyriskt förfat-
 tarskap.